

Seminář Historik a databáze

Dne 3. října 2002 se v Zelené posluchárně pražského Karolina konal jednodenní pracovní seminář „*Historik a databáze – Možnosti a meze využití databázových programů pro historický výzkum*“, jehož pořadateli byli Výzkumné centrum pro dějiny vědy, společné pracoviště Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a Univerzity Karlovy v Praze, a Ústav dějin UK a archiv UK. Posláním semináře bylo nabídnout prostor k mezioborovému setkání archivářů, historiků, knihovníků a pracovníků muzeí, kteří při své práci využívají databázové programy nebo se zajímají o využití počítačových programů pro historický

výzkum a jejich použití v oblasti pomocných věd historických v širším smyslu slova.

Dopolední blok byl věnován především prosopografickému zpracování souborů biogramů z nejrůznějších období. V úvodním vystoupení *Historik a databáze – zkušenosti dvou projektů* se Jana Borovičková z Výzkumného centra pro dějiny vědy zabývala následujícími projekty – zpracováním matriky pražské Právnické univerzity z let 1372–1419 a tvorbou databáze „Vědecká obec v českých zemích v letech 1882–2000“. Referentka podala podrobný popis jednotlivých kroků při zpracování obou rozdílných souborů dat, které byly součástí plnění úkolů vědeckého týmového výzkumu. Podobný způsob práce s materiálem použili i další referenti. Eva Doležalová z Historického ústavu AV ČR vyhodnotila na základě databáze podle B. Zilynské soubor biogramů tehdejších světců z „Liber ordinationum cleri 1395–1416“. Po provedení rozsáhlejšího výzkumu dospěla k závěru, že tato kniha byla pouze přípravným seznamem světců pro potřeby jáhna. Podobnou metodou ve spolupráci s programátorem postupoval i Jan Adámek, odborný pracovník Okresního muzea v Písku, když zpracovával „Acta correctorum cleri“, kde vyhodnotil biogramy účastníků středověkých církevně právních řízení. Poněkud jinou cestou postupoval při zpracování českých katastrů kolektiv pracovníků 1. oddělení Státního ústředního archivu v Praze reprezentovaný zde Lenkou Matušíkovou. Od roku 1992 spolupracovaly s univerzitou ve Vídni na projektu výzkumu sociální struktury v českých zemích, jehož výstupy se po podrobnějších ověřeních na vybraných českých panstvích staly edice Soupisu poddaných podle víry z roku 1651 a další práce na edicích Berní ruly a revizitacích Tereziánského katastru.

Na knihovnickou a archivní práci byl ještě více zaměřen odpolední blok. Zdeněk Uhlíř, odborný pracovník oddělení rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR, ve svém příspěvku *Informační zdroje Národní knihovny ČR v oblasti historických fondů* podal poměrně vyčerpávající informaci o digitalizaci rukopisů v Národní knihovně, která se rozvíjí především v rámci realizace programu Memoriae mundi. Charakter databáze má především katalog historických fondů, kde jsou data vytvářena především jako soubory pro indexování. Na projektu knihovny se podílí ještě firma Albertina icome. Syntetický charakter měl také příspěvek Jiřího Kroupy, který se týkal zhodnocení zkušeností s prací v rámci databázového programu Clavis monumentorum litterarium, v jehož rámci byly vedle zkušebních starých tisků zpracovány také divadelní představení a některé trojrozměrné muzejní sbírky. Referent upozornil na zkušenost, že pečlivá příprava projektu zabrání mnoha chybám během jeho budoucí existence, jak to ukázaly mnohé zkušenosti právě u „Clavisu“. Příspěvek Jakuba Hrdličky z Archivu Hlavního města Prahy Zkušenosti z budování databázového informačního systému Archivu hl. města Prahy nemohl být kvůli nemoci referenta přednesen a bude dodatečně zařazen do sborníku, který je chystán k vydání.

Průběh semináře byl provázen bohatou diskusí, která se týkala zejména zhodnocení pramenů i jejich lepší vyu-

žitelnosti právě díky počítačovému zpracování, kdy bude možno daleko více pracovat s pramennou základnou jako celkem, než tomu bylo doposud. V diskusi se rovněž poukázalo na větší možnosti týmové práce, kdy se historik neobejde bez počítačových expertů, což ovlivní např. pojetí autorského práva i dalších vztahů.

Václav Bartůšek
Státní ústřední archiv, Praha